

KILPAILUNRAJOITUS- VAHINKO

Antti Aine

TALENTUM ■ Helsinki 2016

1. painos

Copyright © 2016 Talentum Media Oy ja Antti Aine
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

Kansi: Outi Pallari
Taitto: Marja-Leena Saari

ISBN 978-952-14-2308-6
ISBN 978-952-14-2417-5 (verkkokirja)
ISBN 978-952-14-2897-5 (sähkökirja)

BALTO print
Liettua 2015

Palaute kirjasta: www.talentumshop.fi

Sisällys

ESIPUHE	V
LYHENNELUETTELO	XVII

I JOHDANTO

1 YKSILÖIDEN OIKEUSASEMAT JA MARKKINAT	3
2 YKSILÖN TOIMINTAMAHDOLLISUUKSIEN SUOJA KILPAILUOIKEUDESSA	7
3 KILPAILUNRAJOITUSVAHINKOJEN KORVAAMINEN	13
3.1 Yleistä	13
3.2 Kilpailulaki	14
3.3 EU-oikeus	17
3.4 EU-oikeuden ja kansallisen vahingonkorvaus- säännöksen leikkauspisteet	32
4 KILPAILUOIKEUDELLISEN VAHINGONKORVAUKSEN TAVOITTEET	37
5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TEOKSEN RAKENNE	48

II KORVAUSMALLIT

1 TAUSTA	59
1.1 Yleistä	59
1.2 EU:n harmonisointitoimet	69
1.2.1 Yleistä	69
1.2.2 Valmisteluprosessi	72
1.2.2.1 Lähtökohdat	72
1.2.2.2 Yksityisoikeudellisen ja julkis- oikeudellisen soveltamisen välinen suhde	77
1.2.2.3 Asiakirjatodistelun hankkiminen	84
1.2.2.4 Todistustaakan muovaaminen	88
1.2.2.5 Tuottamuksen asema	90
1.2.2.6 Vahingonkorvauksen määrän laskeminen	92
1.2.2.7 Epäsuorien ostajien asema	95
1.2.2.8 Ryhmäkanteet	99
1.2.2.9 Oikeudenkäyntikuluvastuu	102
1.2.2.10 Vanhentumisajat	103
1.2.2.11 Syy-yhteyden arvioiminen	106
1.2.3 Direktiivi	108
1.2.3.1 Yleistä	108
1.2.3.2 Lainsäädäntöuudistukset	109
1.2.4 Kansallinen täytäntöönpano	120
1.3 Yhteenveto	129
2 PERINTEINEN MALLI	132
2.1 Yleistä	132
2.2 Vahingonkorvausvastuun edellytykset	134
2.3 Kilpailunrajoitusvahinkojen ominaispiirteet	144
2.4 Vahingonkorvausoikeudellisen ajattelun murtuma- kohtia	146
2.4.1 Lähtökohdat	146

2.4.2	Vahingonkorvaus osana soveltamisjärjestelmää	152
2.4.3	Syy-yhteyden jäsentäminen	156
2.4.4	Vahingonkorvausvastuun laajuuden määrittäminen	161
2.5	Yhteenveto	166
3	VAHINGONKORVAUS KILPAILUOIKEUDEN SOVELTAMISJÄRJESTELMÄN OSANA	169
3.1	Yhdysvaltain antitrust-lainsäädännön perustavat ratkaisut	169
3.2	Kilpailuoikeudellisen vahingonkorvauksen materiaaliset edellytykset Yhdysvalloissa	175
3.2.1	Arvioinnin lähtökohdat	175
3.2.2	Vahingonkorvaukseen oikeutetut	180
3.2.3	Oikeudenkäyntiaineiston hankkiminen	185
3.2.4	Ryhmäkanteet	187
3.2.5	Oikeudenkäyntikulut	190
3.3	Soveltamisjärjestelmäperusteinen systematisointi	192
3.3.1	Yleistä	192
3.3.2	Vahingonkorvaukseen oikeutetut	196
3.3.3	Kollektiiviset oikeussuojakeinot	203
3.3.4	Yhteenveto	209
4	KILPAILUOIKEUDELLINEN VAHINGONKORVAUS EU-OIKEUDELLISESSA TAUSTASSA	212
4.1	Yleistä	212
4.2	EU-oikeudelliset oikeudet ja oikeuskeinot	216
4.3	Arviointikehikon muodostaminen	222
4.4	Sisällöllinen arviointi	227
4.5	Johtopäätökset	238
5	KILPAILUOIKEUDELLISEN VAHINGONKORVAUKSEN MALLI	240
5.1	Yleistä	240

Sisällys

5.2	Vahingonkorvausoikeuden kantavat periaatteet	252
5.2.1	Yleistä	252
5.2.2	Tuottamusperiaate	258
5.2.2.1	Lähtökohdat	258
5.2.2.2	Sisällöllinen perustelu	260
5.2.2.3	Soveltamistilanteet	263
5.2.3	Riskinjakoperiaate	267
5.2.3.1	Lähtökohdat	267
5.2.3.2	Ankara vastuu	270
5.2.3.3	Kolmannelle aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen	275
5.2.3.4	Sisällöllinen perustelu	278
5.2.3.5	Soveltamistilanteet	282
5.2.4	Kohtuusperiaate	285
5.2.4.1	Lähtökohdat	285
5.2.4.2	Sisällöllinen perustelu	289
5.2.4.3	Soveltamistilanteet	295
5.3	Kilpailuoikeuden kantavat periaatteet	299
5.3.1	Yleistä	299
5.3.2	Tehokkuusperiaate	300
5.3.3	Vapausperiaate	304
5.3.4	Integraatioperiaate	309
5.3.5	Reiluusperiaate	313
5.4	Kantavien periaatteiden soveltaminen	315
5.4.1	Harkintarakenne	315
5.4.2	Sisällölliset leikkauspisteet	318
5.5	Arviointitekijät	328
5.5.1	Yleistä	328
5.5.2	Vahingonaiheuttajan toiminta- mahdollisuudet	333
5.5.2.1	Yleistä	333
5.5.2.2	Vahinkojen ennakoitavuus	335
5.5.3	Toimintaympäristön ominaispiirteet	340
5.5.3.1	Lähtökohdat	340
5.5.3.2	Soveltamisharkinta	344

5.5.4	Markkinavaikutukset	355
5.5.4.1	Yleistä	355
5.5.4.2	Toimintavapauden rajoituksen merkitys	362

III SOVELTAMISKYSYMYKSET

1	VAHINGONKORVAUKSEEN OIKEUTETUT	373
1.1	Yleistä	373
1.2	Julkisyhteisöt	376
1.3	Kuluttajat	384
2	TUOTTAMUS	388
2.1	Yleistä	388
2.2	Tuottamuksen kohdentuminen	389
2.3	Todistustaakka	390
2.4	EU-oikeus ja tuottamus	392
2.5	Tuottamuksen sisältö	398
2.5.1	Arvioinnin lähtökohdat	398
2.5.2	Soveltamisharkinta	404
3	VAHINGON MÄÄRITTÄMINEN	408
3.1	Vahingon ja sen suuruuden määrittämisen lähtökohtia	408
3.2	Kilpailunrajoitusvahinko	410
3.3	Syy-yhteys ja sen kvalifioiminen	414
3.3.1	Yleistä	414
3.3.2	Syy-yhteyden käsite	414
3.3.3	Kvalifioiminen	418
3.3.4	Yhteenvedo	429
3.4	Vahingonkärsijän myötävaikutus	430
3.5	Vahingon arviointitavat	438
3.5.1	Yleistä	438

Sisällys

3.5.2	Ennen ja jälkeen -vertailut	441
3.5.3	Mittatikkuvvertailut	443
3.5.4	Kustannusanalyysi	445
3.5.5	Taloustieteelliset menetelmät	446
4	VAHINGONKORVAUKSEN TOTEUTTAMINEN ERI	
	TILANTEISSA	450
4.1	Yleistä	450
4.2	Ylihinnoittelu	453
4.2.1	Yleistä	453
4.2.2	Hinnanero	455
4.2.2.1	Lähtökohdat	455
4.2.2.2	Oikeudelliset keinot	455
4.2.2.3	Suora ostaja	458
4.2.2.4	Ylihinnan vyöryttäminen	463
4.2.2.5	Sateenvarjoefekti	470
4.2.2.6	Allokatiivinen tehokkuustappio	476
4.2.3	Saamatta jäänyt voitto ja muut välilliset vahingot	476
4.2.3.1	Yleistä	476
4.2.3.2	Suora ostaja	479
	Asiakkaiden menettäminen	479
	Kustannusten nouseminen	486
4.2.3.3	Toimittaja	489
4.2.3.4	Liitännäisen hyödykkeen valmistaja	490
4.3	Vertikaaliset järjestelyt	492
4.3.1	Yleistä	492
4.3.2	Hinnan asettaminen	495
4.3.2.1	Jakelijat	495
4.3.2.2	Asiakas ja kilpailija	497
4.3.3	Osto- ja myyntivelvoitteet	500
4.3.3.1	Yleistä	500
4.3.3.2	Jakelija	501
4.3.3.3	Asiakas	502
4.3.3.4	Kilpailija	503

4.3.4	Alueelliset ja asiakkaita koskevat myynti- rajoitukset	505
4.3.4.1	Yleistä	505
4.3.4.2	Jakelija	507
4.3.4.3	Asiakas ja kilpailija	508
4.4	Sitominen	509
4.4.1	Yleistä	509
4.4.2	Ostaja	510
4.4.3	Kilpailija	513
4.5	Hintasyrjintä	517
4.5.1	Yleistä	517
4.5.2	Asiakkaat	519
4.5.3	Kilpailijat	523
4.6	Saalistushinnoittelu	526
4.6.1	Yleistä	526
4.6.2	Kilpailijat	529
4.6.3	Asiakas	536
4.7	Toimituksista kieltäytyminen ja boikotti	537
4.7.1	Yleistä	537
4.7.2	Asiakas ja kilpailija	541
5	VAHINGONKORVAUKSEN TOTEUTTAMISEEN LIITTYVIÄ KYSYMYKSIÄ	548
5.1	Yleistä	548
5.2	Julkisoikeudellinen soveltaminen ja vahingonkorvaus	549
5.2.1	Julkisoikeudelliset soveltamispäätökset	549
5.2.2	Yksityisoikeudellisten ja julkisoikeudellisten päätösten yhteensovittaminen	559
5.3	Rinnakkaiset korvausjärjestelmät ja vahingon- korvausvastuun toteuttaminen	565
5.3.1	Yleistä	565
5.3.2	Vahingonkorvausjärjestelmien täydentäminen sekä niiden rinnakkainen ja vaihtoehtoinen soveltaminen	566
5.3.3	Vastuun rajoittaminen	575

Sisällys

5.3.4	Reklamaatio.	577
5.4	Näytön hankkiminen	580
5.4.1	Yleistä	580
5.4.2	Editiovelvollisuus.	581
5.4.3	Kehittämisen impulssit	587
5.4.4	Direktiivi ja sen kansallinen täytäntöönpano	591
5.4.5	Arviointitekijät	596
5.4.6	Yhteenveto.	601
5.5	Vahingonkorvauksen sovittelu	604
5.5.1	Yleistä	604
5.5.2	Arviointitekijät	607
5.5.3	Yhteenveto.	612
5.6	Vanhentuminen	613
5.6.1	Yleistä	613
5.6.2	Vanhentumisen alkaminen	617
5.6.3	Rinnakkaiset vanhentumisajat ja korvausjärjestelmät	626
5.6.4	Direktiivi ja sen kansallinen täytäntöönpano	630
5.7	Korko	633
5.7.1	Yleistä	633
5.7.2	Viivästyskorko	635
5.7.3	Tuottokorko	639

IV YHTEENVETO

1	KILPAILUOIKEUDELLISEN VAHINGONKORVAUKSEN FUNKTIOT	649
2	KEHITTÄMISEN IMPULSSIT.	653
	LÄHDELUETTELO	657
	OIKEUSTAPAUKSET	703
	ASIAHAKEMISTO	713